

dr hab. Bernadetta Grabias
dziedzina: sztuki muzyczne; dyscyplina; wokalistyka
Akademia Muzyczna im. G. i K. Bacewiczów w Łodzi
e-mail: bernadetta.grabias@amuz.lodz.pl

Łódź 02.10.2024

**Recenzja Pracy Doktorskiej
Pana Fei Liu**

**składającej się z dzieła artystycznego, zawierającego osiem arii i duetów
oraz jego opisu pod tytułem**

**„Bas-baryton - jako głos komediowy. Problematyka zadań wokalnych
i scenicznych w partiach buffo na wybranych przykładach”**

na podstawie nowej ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym
i nauce (Dz. U. Z 2021. poz.478)

Zleciennodawca opinii:

Rada Dyscypliny Artystycznej UMFC w Warszawie

Promotor: prof. dr hab. Robert Cieśla

Ocena dzieła artystycznego:

Dzieło artystyczne przedstawione przez Pana Fei Liu zostało zrealizowane w Filharmonii Narodowej w dniach 20 lutego 2023 roku oraz 19 stycznia i 12 maja 2024 roku w Studio Polskiego Radia w Warszawie, na nośniku CD i zawiera sześć arii barytonowych i dwa duety z oper G. Rossiniego, W. A. Mozarta i G. Donizettiego.

Partię fortepianu z wyciągu fortepianowego realizuje pianistka dr Yan Rong. W duetach towarzyszą artyście: sopranistka Lyu Fanke (jako Susanna) i tenor Qi Zhanfeng (jako Nemorino).

Na płycie znajdujemy:

- arię "La calunnia e un venticello" z opery *Il barbiere di Siviglia* G. Rossiniego
- arię "Madamina! Il catalogo e questo" z opery *Don Giovanni* W. A. Mozarta
- arię "Se vuol ballare" z opery *Le Nozze di Figaro* W. A. Mozarta
- arię "Non piu andrai" z opery *Le Nozze di Figaro* W. A. Mozarta
- duet "Cinque, Dieci" z opery *Le Nozze di Figaro* J. Straussa
- arię "Aprite un po' quegli occhi" z opery *Le Nozze di Figaro* W. A. Mozarta
- arię "Udite, udite o rustici" z opery *L'elisir d'amore* G. Donizettiego
- duet "Ardir ha forse il cielo" z opery *L'elisir d'amore* G. Donizettiego

Zaprezentowany przez Pana Fei Liu program stanowi bardzo ciekawy zestaw repertuaru, ukazującego charakterystykę ról buffo dla głosu bas-barytonowego. Z bogatego zasobu dzieł operowych Artysta wybrał arie i ansamble z włoskojęzycznych oper W. A. Mozarta, G. Rossiniego i G. Donizettiego.

Jako pierwszą Doktorant prezentuje arię Don Basilia "La calunnia e un venticello". Od pierwszych fraz Artysta sugestywnie przedstawia zabawną postać nauczyciela muzyki. Wiernie realizuje warstwę muzyczną budując odpowiednie napięcie dramaturgiczne, adekwatne do narastającego plotkarskiego niepokoju. Odpowiednie modulowanie głosem świadczy, że śpiewak kieruje się w interpretacji świadomymi emocjami. Sama barwa jest ładna, bogata w ciemne alikwoty. Poprzez wyrazowe przyciemnienie i upozowanie głosu Pan Fei Liu nadaje postaci wyrazistego dramatyzmu i dojrzałości, chociaż w kontekście całego "Cyrulika Sewilskiego" zyskuje efekt przesadnego, komediowego charakteru.

Nieco odmienny charakter słyszymy w drugiej arii Leporella "Madamina! Il catalogo e questo". Artysta lekko prowadzi linię melodyczną, wyraźnie podając włoski tekst. Dobrze radzi sobie z dynamicznym charakterem arii, prowadząc głos dźwięcznie, jaśniejszą barwą pokreślając momenty ironii. Ukazuje figurę barwnego i nonszalanckiego mężczyzny, w typowym, mozartowskim stylu buffo.

Kolejne trzy utwory przedstawiają postać Figara z opery *Le Nozze di Figaro*. Chociaż w dysertacji kolejność utworów jest zgodna z układem w operze, i Doktorant twierdzi, że ma to znaczenie podczas budowania roli, w dziele artystycznym jako pierwszą słyszymy arię "Se vuol ballare, signor Contino". Budowa arii ma formę taneczną, nadającą jej eleganckiego, lekkiego stylu. Poprzez dobitną akcentację linia wokalna nabiera wymowy wewnętrznego buntu. Artysta dobrze podąża za tanecznym charakterem, starając się wydobyć odpowiednią akcentację, chociaż w moim odczuciu w pierwszej części utworu głos brzmi dosyć lirycznie, a pojedyncze dźwięki w wyższej tessiturze są nieco płaskie i siłowe. Śpiew nabiera odpowiedniego charakteru od drugiej frazy "tutte le machine rovesciero". Słychać wtedy determinację Figara, a barwa staje się okrągłjsza.

Bardzo podoba mi się interpretacja drugiej arii Figara "Non piu andrai". Utrzymana jest w lekkim stylu zabawy i żartów z Cherubina. Śpiewak wyraźnie różnicuje fragmenty: kiedy opowiada o wyrzuceniu eleganckich elementów ubrań chłopca (z radosnym i kpiącym wydźwiękiem) od mocnych, stanowczych tonów w części, imitującej żołnierską musztrę. Doktorant przykłada wagę do ładnego brzmienia głosu, korzysta jednocześnie z różnych barw wokalnych uzyskanych przez zmienność ekspresji słowa. Najlepiej słychać to przy powtarzanych motywach tekstu np. "delle belle turbano il riposo...". Lekkości dodaje także dbałość o właściwą artykulację dublowanych spółgłosek.

W stylowo mozartowski charakter duetu "Cinque, Dieci" wykonaniem partii orkiestry na fortepianie wprowadza Pani Yan Rong. Następnie baryton, z rytmiczną precyzją, dobrze przejmuje motoryczny i lekki charakter sceny. Na początku Doktorant śpiewa trochę sztywnym dźwiękiem, przypuszczalnie sugerując się krótkimi frazami słownymi, ale później głos nabiera więcej okrągłości. Pewien niedosyt dźwięku i przestrzeni wokalne pojawia się jeszcze w niektórych, średnicowych tonach drugiej części duetu.

Podoba mi się przedstawiona relacja pomiędzy Susanną a Figarem. Jest w niej dużo wdzięku, ciepła i żartobliwego charakteru.

Zarówno melodyczne części duetu, jak i środkowe recytatywy mają odpowiedni styl narracyjności. Tekst podany jest klarownie, z czytelnymi intencjami. Śpiewacy zgodnie prowadzą frazy kantylenowe i różnicują artykulację.

Sekwencję fragmentów z tej opery zamyka aria "Aprite un po'quegli occhi".

Doktorant śpiewa ją z należytą dramaturgią. Nie brak tutaj ekspresji, która dynamicznie podkreśla charakter sceny. W głosie słychać zdecydowanie, poprzez ciemniejsze zabarwienie i szerszą przestrzeń oddechową. Dokładność artykulacyjna pomaga w dobrym zrozumieniu tekstu, nawet w najszybszych frazach, opartych na motorycznych triolach.

Biorąc pod uwagę wszystkie fragmenty z partii, śpiewak świadomie buduje rolę, stopniując wyrazistość ekspresji. Nagranie jest wymowne, pozwala na odczytanie wszystkich intencji, zgodnych także z treścią opisu dzieła artystycznego.

Dwa kolejne utwory stawiają przed Doktorantem trochę inne zadania.

Kompozycje Donizettiego wymagają od śpiewaka większej kantyleny w prowadzeniu frazy, natomiast liczne skoki interwałowe nadają melodii dynamiczności i teatralności. To zróżnicowanie pojawia się także w arii Doktora Dulcamary "Udite, udite o rustici".

Pan Fei Liu dobrze łączy szybkie tempo tekstu ze zmianami motywów muzycznych. Umiejętnie stosuje się do oznaczeń agogicznych, stopniuje dynamikę, podkreślając siłę wyrazu. Chociaż mam wrażenie, że szybkie tempo i emocjonalność wpływają na brzmienie głosu, któremu w niektórych frazach brakuje przestrzeni, to w moim odczuciu wykonanie ukazuje wyrazisty charakter komediowej postaci.

Podobna sytuacja odnosi się do duetu Dulcamary i Nemorina. Tutaj osobowość Doktora uwydatnia zestawienie głosu charakterystycznego z lirycznym głosem chłopca (na nagraniu piękne wykonanie Pana Qi Zhanfeg). Różnica działa obrazowo, gdyż śpiewacy bardzo dobrze są dobrani do postaci, które grają. Co ciekawe, w częściach dialogowanych panowie grają tym kontrastem, natomiast bardzo dobrze zgrywają się barwowo w równoległe prowadzonych frazach. Chociaż tekst i melodia wielokrotnie się powtarzają, obaj utrzymuje "żywą" i interesującą narrację. Łatwo więc można wyobrazić sobie to wykonanie przedstawione na scenie.

Duet ten jest bardzo dobrym podsumowaniem dzieła artystycznego, i wpisuje się w myśl przewodnią dzieła, jaką jest ukazanie walorów głosu bas-barytonowego, w wykonawstwie komediowych partii operowych.

Opis dzieła artystycznego:

Praca pisemna zawiera:

- Wstęp
- Rozdział I - Sylwetki kompozytorów i tło historyczne wybranych utworów
  - a) W. W. Mozart - zarys sylwetki kompozytora i omówienie wybranych fragmentów
  - b) G. Donizetti - zarys sylwetki kompozytora i omówienie wybranych fragmentów
  - c) G. Rossini - zarys sylwetki kompozytora i omówienie wybranych fragmentów
- Rozdział II - Głos bas-barytonowy - omówienie klasyfikacji głosów ze szczególnym uwzględnieniem głosu bas-barytonowego
  - a) Klasyfikacja głosów jako przyporządkowanie konieczne w prawidłowej obsadzie partii
  - b) Głosy męskie - podział na rodzaje i gatunki
  - c) Bas-baryton - głos o szczególnych możliwościach pod względem wokalnym i aktorskim
- Rozdział III - Analiza wybranych fragmentów wraz z uwzględnieniem problemów wokalnych w połączeniu z zadaniami scenicznymi
  - a) G. Rossini - arie i wybrane duety
  - b) G. Donizetti - wybrane fragmenty i duety
  - c) W. A. Mozart - arie i wybrane fragmenty dzieł
  - d) Porównanie partii bas-barytonowych w dziełach, elementy wspólne, różnice
  - e) Omówienie wybranych nagrań znakomitych śpiewaków i analiza pod względem wokalnym, wyrazowym oraz umiejętności kreowania danej postaci za pomocą głosu
- Rozdział IV - Wnioski na podstawie zaprezentowanych dzieł
  - a) Wnioski na podstawie literatury przedmiotu dotyczące wybranych dzieł
  - b) Własne konkluzje na temat wybranych fragmentów pod względem partii i właściwego przygotowania do kreacji scenicznej
- Zakończenie
- Bibliografię

Dysertacja autorstwa Pana Fei Liu spójna jest z repertuarem zaprezentowanym w dziele artystycznym. Zawiera merytoryczną analizę zadań wykonawczych dla głosu bas-barytonowego, ze szczególnym uwzględnieniem wymogów dla komediowego charakteru tzw. *buffo*. Autor przedstawia swoje rozważania kilkunietapowo, w logicznej kolejności podejmując tematy: genezy gatunku opery

komicznej, klasyfikacji głosów oraz aspektów dotyczących warsztatu wokalnoscenicznego.

We *Wstępie* Doktorant zwięźle prezentuje zakres pracy oraz kolejność poszczególnych wątków tematycznych. Opis jest zrozumiały i logiczny, ale brakuje w nim jasno postawionej tezy, wskazującej na cel badania.

Rozdział I, zawierający zarys sylwetek trzech wybranych kompozytorów i fragmentów ich dzieł, stanowi dobrą bazę historyczną do poruszanego tematu. Autor przedstawia biografie kompozytorów, ze szczególnym uwzględnieniem twórczości operowej. Korzysta przy tym z bogatych zasobów literatury przedmiotu, głównie anglojęzycznych.

Opisuje okoliczności mające wpływ na charakter analizowanych dzieł. Odnajduje także powiązanie personalnych zdażeń z życia kompozytorów z tematyką tych oper oraz przedstawia stopień ich ówczesnego powodzenia.

II Rozdział jest omówieniem terminu *klasyfikacji głosów*. Autor podkreśla ogromne znaczenie podziału głosów i odpowiedniego dopasowania repertuarowego. Problematykę wykazuje zarówno w aspekcie pedagogicznym, zdrowotnym, jak i wykonawczym. Szczególnie docenia podrozdział o niebezpieczeństwach związanych z szybką klasyfikacją głosu, w którym Autor zaznacza, że natura aparatu głosowego jest złożona i potrzebuje odpowiedniego czasu w procesie pracy, w celu określenia konkretnych predyspozycji do wykonywania określonego repertuaru.

Po ogólnym wstępie Pan Fei Liu dokonuje specyfikacji głosów męskich, przedstawiając ich charakterystykę. Osobny podpunkt przeznaczony na szerszy opis głosu bas-barytonowego, podkreślając złożoność jego natury m.in. zakres wokalny mieszczący się między barytonem a basem oraz specyfikę głosów średnich tzw. *zwischenfach*.

Autor przedstawia genezę terminu bas-baryton (od wagnerowskiego typu śpiewaka wykonującego role Wotana i Hansa - o wysokim barytonowym rejetrze, z dojrzałe rezonującymi niskimi dźwiękami skali). Ponadto wyodrębnia kilka rodzajów bas-barytonowych głosów, w zależności od specjalizacji repertuarowej. Wyróżnia przy tym *bassa buffo*, jako "lekki i żywy głos o szerokim zasięgu, który wykorzystywany jest w rolach komicznych" (str.31) Następnie wymienia charakterystyczne cechy właściwe dla komicznego bas-barytona.

Ten fragment pracy, w oparciu o merytoryczny opis charakterystyki głosu, bardzo dobrze definiuje predyspozycje i rolę głosu bas-barytonowego w repertuarze oper komicznych, uzasadniając tym samym wybór konkretnych utworów zawartych w dziele artystycznym.

W Rozdziale III Doktorant dokonuje analizy wybranych fragmentów z oper Rossiniego, Donizettiego i Mozarta, przeznaczonych na głos bas-barytonowy lub dla basu "buffo".

Na początku tej części pracy znajduję w temacie podpunktu a) nieścisłość, gdyż Autor w tytule zamieszcza informację "G. Rossini - arie i wybrane duety", lecz repertuar dzieła artystycznego zawiera tylko jeden utwór Rossiego - arię Bartola. Treść natomiast jest zgodna z programem nagrania.

Jako pierwszy utwór Artysta wybrał arię don Bartola "La calunnia e un venticello". Analiza arii poprowadzona jest wielopłaszczyznowo. Znajdujemy opis postaci i jej roli w dramaturgii dzieła. Pan Fei Liu odpowiednio punktuje różnorodność środków muzycznych i scenicznych, które wpływają na jej charakter. Przedstawia proces muzycznego budowania napięcia dramaturgiczno - komediowego, w celu podkreślenia treści arii. Swoje twierdzenia popiera właściwie oznaczonymi przykładami nutowymi.

Autor obrazuje zakres wymagań, które stawia przed śpiewakiem aria Bartola. Zwraca uwagę na techniczne elementy pracy głosem jak: prawidłowy oddech, sprawność językowa i artykulacyjna. Prezentuje także duży wachlarz możliwości interpretacyjnych, których zadaniem jest uzyskanie komediowego charakteru postaci.

Temat kolejnego podpunktu b) zawiera także nieścisłość. Jest tam analiza arii Dulcamary "Udite, udite, o rustici!", a następnie duetu Dulcamary i Nemorina, w Spisie treści natomiast znajdujemy informację "G. Donizetti - wybrane fragmenty i duety".

Jeśli chodzi o samą analizę poszczególnych utworów Autor pracy uważnie odczytuje wszystkie oznaczenia kompozycji. W przypadku arii Dulcamary jego interpretacja właściwie rysuje postać zadufanego i przebiegłego kupca.

Pan Fei Liu dokonuje szczegółowego opisu zarówno pod względem struktury partii wokalne, jak i warstwy orkiestry, która, jak dowodzi Autor, znakomicie podkreśla komizm postaci i w wyrazisty sposób wprowadza teatralny charakter sceny.

W kwestii budowania roli zwraca uwagę na konieczny balans pomiędzy wokalną umiejętnością modulowania głosem a wyrazistą ekspresją sceniczną.

Podobny schemat analityczny zachowuje przy opisie duetu z Nemorinem.

Kolejno przedstawia treść sceny, miejsce w dramaturgii i zależności między postaciami. Następnie, na przykładach nutowych, Autor wskazuje na charakterystyczne punkty ansamblu. Odnosi się m.in. do zmian dynamicznych, akcentacji oraz progresji tonalnych. Na bazie dialogujących fraz rysuje relacje pomiędzy postaciami, a w kontrastujących zestawieniach rytmiczno - melodycznych wykazuje komediowy charakter sceny.

Podpunkt c) Autor rozpoczyna od krótkiego wstępu określającego miejsce *opery buffa* w operowej twórczości W. A. Mozarta. Nie rozumiem tylko, dlaczego wyjaśnia genezę terminu *opera buffa* w tym miejscu pracy, zamiast zrobić to przed analizą arii Rossiego. Myślę, że do wątku historycznego można byłoby równie dobrze odnieść się, gdyby znajdował się na początku Rodziału III.

Opis arii Leporella "Madamina, il catalogo e questo" uzasadnia dlaczego Autor typizuje bohatera jako postać buffo. Przedstawia istotne zabiegi kompozytorskie, tworzące komediowy charakter postaci i scen, w których występuje. Są to m.in. odwrócenie typowego porządku temp w arii, rytmizacja budującą atmosferę

komedii i sensacji jednocześnie oraz użycie deklamacyjnego traktowania tekstu, dla uzyskania wrażenia kpiny i ironii wypowiedzi. W ostatnim zdaniu Autor wyjaśnia istotę pierwiastka komediowego w głębokiej dramaturgii dzieła.

Kolejnego bohatera - Figara z opery "Le nozze di Figaro", Pan Fei Liu opisuje przez pryzmat aż czterech fragmentów wokalnych. Przeprowadza nas tym samym przez proces budowania postaci.

W pierwszym duecie z Zerliną przedstawia go jako zwyczajnego młodzieńca podczas zadań dnia codziennego, w atmosferze humoru i ciepła.

Autor dowodzi, że Mozart znakomicie budował klimat naturalnych relacji ludzkich poprzez sugestywne połączenie muzyki, słowa i dramaturgii.

Arię "Se vuol ballare" Doktorant odczytuje jako początek zwrotu akcji dramaturgicznej. Tę zmianę tłumaczy zabiegiem zestawienia ironicznej wypowiedzi z akcentowaną rytmizacją i gradacją tempa utworu. Zwraca także uwagę na wzmocnienie siły wymowy, przez powtarzanie fragmentu tekstu. Wyjaśnia, że czynniki te stawiają przed wykonawcą określone zadania wokalne, jak muzyczna precyzja, dźwięczność dykcyjna i elastyczność prozodii głosu, zdolnego do wyrażania zarówno gniewu, jak i ironii.

Trzeci utwór Mozarta to aria "Non piu andrai farfallone amoroso". Autor zwraca uwagę na elementy świadczące o dużym poczuciu humoru u bohatera - prosty motyw muzyczny, jasna tonacja C-dur, marszowy charakter wraz z żartobliwym tekstem. Analizę warstwy wokalne i literackiej, Doktorant uzupełnia ciekawymi odniesieniami do materiału partii orkiestry.

Na bazie ostatniej arii "Aprite un po quegli occhi" Pan Fei Liu bardzo dobrze podsumowuje złożoność charakteru komediowego Figara. Dowodzi, jak ważną rolę w budowaniu tej postaci jest wieloaspektowe podejście do zrozumienia bohatera. W swojej analizie zawiera także informacje o znaczeniu tekstu, ilustracyjności muzycznej, wymowie zastosowanych tonacji i zmian harmonicznycch. Ponadto szeroko opisuje trudności natury wokalne, jak artykulacja, praca oddechowa, swoboda przepływu głosu. Osobno omawia zestaw zadań aktorskich.

Swoje rozważania na temat różnorodnych typów ról *buffo* Autor podsumowuje w podrozdziale d), zestawiając ze sobą wszystkie opisywane postaci, zwięźle wymieniając ich najważniejsze cechy.

Ciekawym dodatkiem do powyżej analizy jest rozdział e) omawiający wybrane nagrania znanych śpiewaków. Na podstawie tych wykonń stwierdza, które cechy głosu bas-barytonowego stanowią o doskonałości wykonawczej lub popularności danego artysty.

Kolejny rozdział IV zawiera wnioski na podstawie literatury przedmiotu.

Rozumiem intencje Autora i wyjaśnienia pracy analitycznej w trzech rozdziałach.

Zastanawia mnie jedynie podzielenie tego rozdziału na dwa punkty, gdyż *wnioski* i *własne konkluzje* niosą ze sobą de fakto tego samego rodzaju podsumowanie. Jak wynika z treści, oba są oparte na literaturze przedmiotu.

Ponadto uważam, że w celu uzyskania właściwych proporcji materiału

badawczego, w rozdziałach tych Autor powinien skupić się głównie na partiach bas-barytonowych, inne jedynie zaznaczając.

W Zakończeniu dysertacji Pan Fei Liu krótko wraca do historycznych informacji o drodze rozwoju samodzielnej opery *buffo*, od krótkich wstępów *Intermezzo*. Dalej podsumowuje temat pracy poprzez przypomnienie jakie elementy są potrzebne do stylowego wykonania partii.

Autor dowodzi, że ze względu na bogate możliwości głosu bas-barytonowego można połączyć - stworzenie ciekawej kreacji aktorskiej z wysokim kunsztem wokalnym. Doktorant podkreśla, że najważniejszym elementem wiarygodnej roli jest znakomite opanowanie warsztatu wokalnego, który powinien pomóc w aktorskich zadaniach. Swoją teorię argumentuje znaczącym stwierdzeniem: "*wyrównanie barwy i swobodne przechodzenie pomiędzy rejestrami staje się w tym przypadku kluczem do realizacji wymogów kompozytorskich jak i reżyserskich*".

Zarówno temat, proces badawczy, jak i argumentację odbieram jako dobre i ciekawe opracowanie. Brakuje mi jednak jasno określonej tezy i jej potwierdzenia. Mam także uwagi do edytorskiej strony pracy:

- od początku nie zgadza się numeracja stron właściwych z podanymi w Spisie treści
- tytuły rozdziałów ułożone są w ciągu tekstu, chociaż moim zdaniem każdy rozdział powinien rozpoczynać się od nowej strony
- w treści pracy pominięty został tytuł rozdziału IV
- wielokrotnie powtarza się nieprawidłowe użycie spacji po kropce
- w edycji nut znajduje się powtórzenie tego samego materiału (str. 40 i 41).
- błędny jest tytuł podrozdziału *Rossini - arie i wybrane duety* (jest tylko jedna aria) oraz *Donizetti - wybrane fragmenty i duety* (jest tylko aria i duet)
- rozbieżność w kolejności opisywanych utworów i programu dzieła artystycznego.

Przypuszczam, że część z błędów wyniknęło na etapie tłumaczenia, jednak wpływają one na ogólny odbiór rozprawy doktorskiej.

Konkluzja:

Pan Fei Liu dysponuje głosem bas-barytonowym o młodej, jasnej barwie w wysokiej tessiturze i brzmącym dolnym rejestrze. Doktorant przedstawił w dziele artystycznym 8 fragmentów z oper Mozarta, Rossiniego i Donizettiego, w których zaprezentował spektrum swoich artystycznych możliwości. Wcielił się w cztery męskie postacie u których, dzięki przemyślanej interpretacji, wyeksponował charakterystyczne cechy.

Wszystkie fragmenty muzyczne wyróżnia klarowna artykulacja tekstu, wierność z zapisem w partyturze i czystość intonacyjna. Baryton sugestywnie wciela się w wybranych bohaterów, korzystając z takich elementów techniki wokalne jak: modulowanie barwą głosu, ekspresja słowa czy lekkość artykulacyjna. Należy zauważyć, że trudność wybranych dzieł w dużej mierze wynika z prostoty formy i akompaniamentów, które sprawiają, że głos pozostający na pierwszym planie, powinien spełniać jednocześnie warunki stylistyki belcantowej i budowania wyrazistej postaci. Pan Fei Liu z dobrym efektem połączył oba elementy. Wprawdzie czasem miałam niedosyt przestrzeni dźwiękowej, gdy głos prowadzony był dosyć płaską emisją, to sądzę, że Artysta wykorzystał charakterystyczny tembr i ekspresyjne traktowanie tekstu, wiarygodnie wpisując się w stylistykę ról *buffo*. Tym samym, rodzaj głosu i umiejętności, które zaprezentował potwierdzają słuszność wyboru powyższych utworów do tematu i programu dzieła artystycznego.

W rozprawie pisemnej Doktorant omawia zadania wokalne i interpretacyjne, jakie stoją przed głosem *bas-barytonowym* w komediowym repertuarze operowym. Wypowiedzi są merytoryczne, wszystkie wątki obrazowo wyjaśnione opisami lub przykładami nutowymi. Tłumaczenia włoskich tekstów są zrozumiałe, a wybrane zagadnienia, nawiązujące do głównego nurtu tematycznego, wyjaśnione w przypisach. Czasami tok narracji zakłócony jest przez niestylizowany kształt wypowiedzi, który przypuszczalnie jest wynikiem niezbyt zgrabnego tłumaczenia. Podsumowując - zarówno temat, proces badawczy, jak i argumentację odbieram jako interesujące opracowanie, bogate w trafne i oryginalne spostrzeżenia. Konstrukcja pracy jest przejrzysta, jednak mam pewne uwagi do edytorskiej strony, które wyszczególniłam w recenzji powyżej. Główna problematyka tematu pracy, dotycząca zadań wokalnych i scenicznych w partiach *buffo* została dokładnie i merytorycznie opracowana. Brakuje mi natomiast jasno postawionej tezy. Jedynie z podsumowania wnioskuję, że celem pracy jest udowodnienie, że najlepszym sposobem właściwego wykonania (bądź interpretacji) tych partii jest jak najlepsze warsztatowo wykonanie wokalne oraz znalezienie balansu pomiędzy muzyką a aktorstwem.

Niemniej, oceniam nagranie w wykonaniu Pana Fei Liu jako wartościowe i oryginalne dokonanie artystyczne. Potwierdzam spójność myśli przewodniej dla dzieła artystycznego i jego opisu. Uważam, że w rozprawie Doktorant wykazał się dobrą wiedzą teoretyczną i praktyczną, niezbędną do opracowania przedstawionego tematu.

Stwierdzam, że praca doktorska spełnia wymagania art. 187 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2021. poz. 478).

dr hab. Bernadetta Grabias